

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 61/08-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. júla 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudcov Milana Ľalíka a Marianny Mochnáčovej prerokoval sťažnosť poškodenej maloletej N. U., zastúpenej zákonnou zástupkyňou S. U., obe bytom P., právne zastúpenej advokátkou JUDr. S. M., N., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. NM-1 T 27/1999 (pôvodne vedenom Okresným súdom Nové Mesto nad Váhom pod sp. zn. 1 T 27/1999) a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo poškodenej maloletej N. U., zastúpenej zákonnou zástupkyňou S. U., na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. NM-1 T 27/1999 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. NM-1 T 27/1999 p r i k a z u j e konať bez zbytočných priet'ahov.

3. Maloletej N. U., zastúpenej zákonnou zástupkyňou S. U., priznáva finančné zadost'učinenie v sume 100 000 Sk (slovom stotisíc slovenských korún), ktoré j e Okresný súd Trenčín p o v i n n ý zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Trenčín j e p o v i n n ý uhradiť maloletej N. U., zastúpenej zákonnou zástupkyňou S. U., trovy právneho zastúpenia v sume 6 732 Sk (slovom šesťtisícšesťdesiatdva slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. S. M., a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 31. januára 2008 doručená s'ťažnosť poškodenej maloletej N. U., zastúpenej zákonnou zástupkyňou S. U. (ďalej len „s'ťažovateľka“) a právne zastúpenej advokátkou JUDr. S. M., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trenčín (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. NM-1 T 27/1999 (pôvodne vedenom Okresným súdom Nové Mesto nad Váhom pod sp. zn. 1 T 27/1999).

Z obsahu s'ťažnosti vyplýva, že na okresnom súde je pod sp. zn. NM-1 T 27/1999 na základe obžaloby Okresnej prokuratúry N. č. k. Pv 208/98-38 z 22. februára 1999 vedené trestné konanie proti obvinenému J. M. pre trestný čin pohlavného zneužívania podľa § 242 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestného zákona v znení účinnom do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný zákon“), v ktorom má s'ťažovateľka postavenie poškodenej osoby. Podľa

tvrdení sťažovateľky konanie vo veci trvá už desiaty rok a do dňa podania sťažnosti nebolo právoplatne ukončené.

V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľka uviedla doterajší priebeh konania a prehľad procesných úkonov vykonaných okresným súdom a navrhla, aby ústavný súd vo veci takto rozhodol:

„1. Okresný súd v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. NM – 1 T/27/1999 p o r u š i l základné právo mal. N. U., P. zastúpenej zákonnou zástupkyňou matkou S. U. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jej právo na prerokovanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. NM – 1 T/27/1999 sa p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietahov.

3. mal. N. U. zastúpenej zákonnou zástupkyňou, ktorá je jej matkou S. U. sa p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 800.000 Sk (slovom osemstotisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Trenčíne p o v i n n ý vyplatiť do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd v Trenčíne je p o v i n n ý nahradiť mal. poškodenej N. U. zastúpenej zákonnou zástupkyňou – matkou S. U. vo výške 10.090.- Sk do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu na účet advokáta JUDr. S. M., “

Ústavný súd sťažnosť prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a uznesením sp. zn. I. ÚS 61/08 z 13. februára 2008 sťažnosť prijal na ďalšie konanie.

Ústavný súd vyzval listom z 20. februára 2008 predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrila k prijatej sťažnosti. Predsedníčka okresného súdu JUDr. M. J. vo vyjadrení sp. zn. Spr 337/08 z 13. marca 2008 (ústavnému súdu doručenom 25. marca 2008) uviedla

úkony, ktoré vo veci po podaní obžaloby vykonal Okresný súd Nové Mesto nad Váhom, a úkony okresného súdu, z ktorých vyvodila tieto závery:

„... Po oboznámení sa s obsahom spisu sp. zn. NM- 1T 27/1999 nemôžem konštatovať zvýšenú skutkovú, či právnu zložitost' tejto veci.

Z predmetného súdneho spisu sp. zn. NM-1T 27/1999 som nezistila žiadne prieťahy, ktoré by spôsobil sťažovateľ. Prvé prieťahy vo veci som zistila po vrátení spisu z Krajského súdu Trenčín dňa 6. 12. 2000, kedy bol termín hlavného pojednávania vytýčený až na 10. 9. 2001. Je však zrejmé z lekárskej správy, že v tomto období bol obžalovaný 2-krát hospitalizovaný z dôvodu závažného duševného ochorenia, pre ktoré sa nemohol zúčastniť ani hlavného pojednávania stanoveného na dňa 9. 10. 2001. Vo veci nebolo konané do 5. 11. 2002, kedy bola vec pridelená ako zákonnej sudkyňi JUDr. Z., ktorá vo veci konala v zmysle pokynu Krajského súdu v Trenčíne. Od 1. 10. 2003 do 16. 6. 2005 som zistila prieťah zo strany súdu, pretože až dňa 16. 6. 2005 vydal sudca uznesenie na skúmanie duševného stavu obžalovaného, pričom spis bol predložený znalcom až 19. 9. 2006. Následne bolo vo veci konané až doteraz bez zjavných prieťahov. Prieťahy zo strany súdu je možné čiastočne ospravedlniť vedomosťou o nepriaznivom duševnom zdravotnom stave obžalovaného a jeho prípadnou neschopnosťou chápať zmysel trestného konania.“

Z predloženého spisu okresného súdu sp. zn. NM-1T/27/1999 zistil ústavný súd tento priebeh konania:

Okresnou prokuratúrou N. bola 23. februára 1999 podaná na Okresnom súde Nové Mesto nad Váhom obžaloba na J. M. pre trestný čin pohlavného zneužívania podľa § 242 ods. 1 spolu s trestným činom obmedzovania osobnej slobody podľa § 231 ods. 1 a 2 Trestného zákona. Hlavné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 13. decembra 1999 a okresný súd na ňom rozhodol rozsudkom sp. zn. 1 T 27/99, ktorým obžalovaného spod obžaloby oslobodil. Odvolanie proti rozsudku podala na hlavnom pojednávaní okresná prokurátorka. Okresná prokuratúra N. 12. marca 2000 doplnila odvolanie o dôvody a podala návrh na zrušenie napadnutého rozsudku a vrátenie veci súdu na nové konanie a rozhodnutie. Spis bol Okresným súdom Nové Mesto nad Váhom doručený 16. mája 2000 Krajskému súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) na rozhodnutie o odvolaní. Krajský

súd na pojednávaní uskutočnenom 9. októbra 2000 vyhlásil uznesenie sp. zn. 2 To 163/00, ktorým napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie. Po vrátení spisu určil Okresný súd Nové Mesto nad Váhom termín pojednávania na 10. september 2001 a za účelom zabezpečenia dôkazov ho odročil na neurčito. Okresný súd v ďalšom období opakovane zabezpečoval dôkazy z Kriminologicko-expertízneho ústavu Policajného zboru v B., v prípade došlo k viacerým zmenám konajúceho sudcu, v dôsledku organizačných zmien v súdnictve bol spis postúpený Okresnému súdu Trenčín, ktorý 16. júna 2005 vydal uznesenie na vykonanie znaleckého dokazovania z odboru psychiatrie. Znalecký posudok bol podaný 25. októbra 2006. Pojednávanie určené na 26. apríl 2007 bolo odročené na 21. jún 2007 a následne na 20. júl 2007. Okresný súd na tomto pojednávaní rozhodol o potrebe vykonania nového znaleckého posudku znalcom odlišným od osoby ošetrojúceho lekára obžalovaného a pojednávanie odročil na neurčito. Uznesením okresného súdu č. k. NM-1 T 27/1999-169 z 20. júla 2007 boli určení noví znalci z odboru psychiatrie na podanie znaleckého posudku (znalecký posudok podaný 26. novembra 2007). Okresný súd na neverejnom zasadnutí 27. novembra 2007 uznesením č. k. NM-1 T 27/1999-193 prerušil trestné stíhanie obžalovaného, pretože obžalovaný pre duševnú chorobu, ktorá nastala po spáchaní trestného činu, nie je schopný chápať zmysel trestného stíhania. Následne bol spis daný na lehotu 3 mesiace a po zmene zákonného sudcu na lehotu 5 mesiacov s tým, že bude uskutočnený dopyt na zdravotný stav obžalovaného.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva

alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podľa § 43 Trestného zákona poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda, alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie

účastníka konania a postup súdu (I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, I. ÚS 80/06). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že z hľadiska hodnotenia povahy veci sa oprel o všeobecnú zásadu uznávanú aj v judikatúre ESLP, podľa ktorej sa primeraná lehota na konania v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citeľného zásahu do sféry osobnostných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (II. ÚS 32/03, I. ÚS 80/06). Nemožno pochybovať o tom, že aj povaha predmetného závažného trestného činu si vyžaduje osobitnú starostlivosť všeobecného súdu o naplnenie účelu súdneho konania, čo okrem iného znamená, že všeobecný súd má povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania, vrátane poškodenej strany.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o trestnoprávných záležitostiach predstavuje vždy určitý stupeň faktickej zložitosti súvisiaci najmä s rozsahom potrebného dokazovania a nevyhnutnosťou znaleckého dokazovania. Doterajší neobyčajne zdĺhavý priebeh napadnutého konania v prípade tak závažného trestného činu však ústavný súd nemôže pripísať iba na vrub faktickej zložitosti prerokovávanej veci.

2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu závažnú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom. Sťažovateľka je maloletá osoba, ktorá je v konaní pred ústavným súdom zastúpená matkou ako zákonnou zástupkyňou. Zákonná zástupkyňa vníma spáchanie trestného činu na svojej maloletej dcére ako vlastnú ujmu a má eminentný záujem na vyšetrení trestného činu a potrestaní páchatel'a. Spolu s manželom od začiatku

konania pred okresným súdom splnomocnila na zastupovanie v konaní advokátku JUDr. S. M., ktorá je zároveň právnou zástupkyňou sťažovateľky aj v konaní pred ústavným súdom. Spoločne s právnou zástupkyňou sa zúčastnila všetkých dosiaľ uskutočnených pojednávaní v uvedenej trestnej veci. Aktívny je aj postup právnej zástupkyne, ktorá pravidelne nahliadala do spisu a robila úkony v mene poškodenej. Správanie sťažovateľky teda nijakým spôsobom neovplyvnilo doterajšiu dĺžku konania.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania a všetky okolnosti daného prípadu. Poukazuje predovšetkým na to, že nemohol neprihliadnuť na skutočnosť, že skutok, pre ktorý bola podaná obžaloba, sa stal v roku 1999, t. j. pred takmer 10 rokmi, keď mala maloletá 4,5 roka. Sťažovateľkou označené súdne konanie prebiehajúce pred okresným súdom možno už na základe jeho posúdenia ako celok považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Takáto zdĺhavosť konania totiž v princípe predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do tej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 66/03, I. ÚS 73/06, I. ÚS 80/06).

Ústavný súd konštatuje, že dĺžka konania, ktoré na okresnom súde trvá už desiaty rok, je zjavne neprimeraná. Zo súdneho spisu bolo zistené, že vo veci začal pôvodne konať Okresný súd Nové Mesto nad Váhom, pričom kompetencia na konanie prešla v dôsledku reorganizácie súdnictva na Okresný súd Trenčín. Z celkovej dĺžky konania predstavuje úplná nečinnosť oboch súdov obdobie piatich rokov bez existencie zákonnej prekážky, ktorá by im bránila vo veci konať. Vo veci sa postupne vystriedali piati zákonní sudcovia. V čase podania sťažnosti ústavnému súdu bolo konanie uznesením prerušené pre duševnú chorobu obžalovaného, ktorá nastala po spáchaní trestného činu a v dôsledku ktorej nie je schopný chápať zmysel trestného stíhania. K tejto skutočnosti treba uviesť, že zo znaleckého psychiatrického posudku, ktorý podali 18. novembra 2007 súdni znalci, vyplýva, že obžalovaný trpí v súčasnosti nevyliciteľnou duševnou poruchou, ktorou ochorel po spáchaní trestného činu.

Okresný súd bol v uvedenej veci opakovane nečinný, a to napr. od podania obžaloby 23. februára 1999 do 25. novembra 1999 (deväť mesiacov), od 12. decembra 2000 do 18. augusta 2001 (osem mesiacov), od 3. decembra 2002 do 16. júna 2005 (viac ako tridsať mesiacov) a priet'ahy v konaní boli zistené aj pri nariad'ovaní súdnych pojednávanií. Zabezpečenie dôkazu, ktorý mal byť využitý pri preukazovaní spáchania trestného činu obžalovaným, trvalo okresnému súdu od 13. septembra 2001 do 7. augusta 2002, pričom uvedený dôkaz tvoril súčasť trestného spisu od podania obžaloby, pretože výsledky Kriminalisticko-expertízneho ústavu Policajného zboru v Bratislave boli do spisu založené už v štádiu prípravného konania 12. augusta 1998.

Uvedené obdobia nečinnosti okresného súdu bez existencie akýchkoľvek zákonných dôvodov treba považovať za zbytočné priet'ahy v konaní, ktoré sú z ústavnoprávneho aspektu neospravedlňiteľné a netolerovateľné, keďže svojimi dôsledkami v kontexte desiatich rokov od spáchania obžalobného skutku môžu nadobudnúť charakter odopretia spravodlivosti (*denegatio iustitiae*). K týmto zbytočným priet'ahom nedošlo v dôsledku zložitosti veci, ani správania účastníkov, ale výlučne v dôsledku postupu súdu.

Na základe všetkých uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní okresného súdu vedeného pod sp. zn. NM – 1 T /27/1999.

V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. NM – 1 T 27/1999 konať bez zbytočných priet'ahov.

Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie (čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľka žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 800 000 Sk, ktoré odôvodnila aj tým, že „... žije už vyše desať rokov spolu so svojím manželom a mal. N. v psychickej traume, pričom počas tohto času nezískala žiadnu nádej v dôsledku konania súdu na vydanie konečného rozhodnutia vo veci a má za to, že finančné zadosťučinenie za jeden kalendárny rok je primerané vo výške 80 000,- Sk.“

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu nie je pre sťažovateľku dostatočným zadosťučinením. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti, s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky, povahu veci a celkovú dĺžku namietaného konania považoval za primerané v sume 100 000 Sk.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. S. M., a uložil okresnému súdu uhradiť právnej zástupkyňi trovy konania v sume 6 732 Sk, a to za dva úkony právnej služby v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2008